

Od radioaktywnego cukru do medycyny nuklearnej

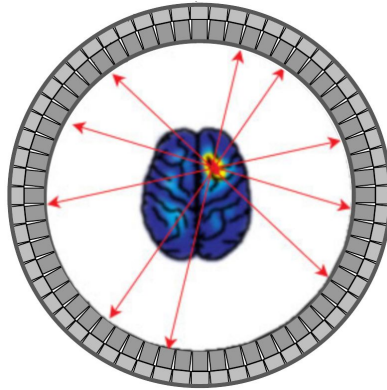
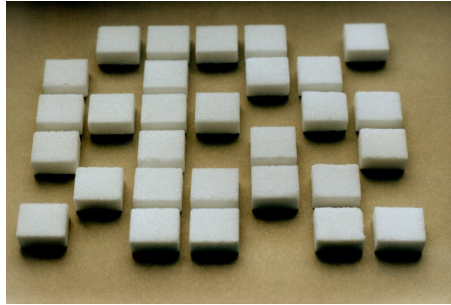
UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Szymon Niedźwiecki
szymon.niedzwiecki@uj.edu.pl

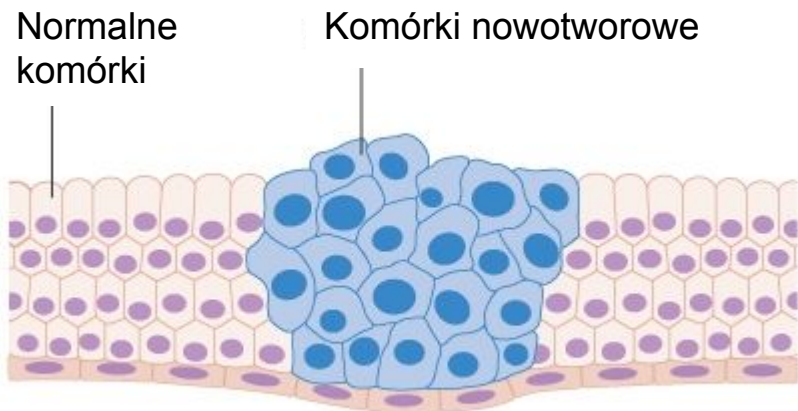

Akademia Fizyki, Kraków, 14.02.2020

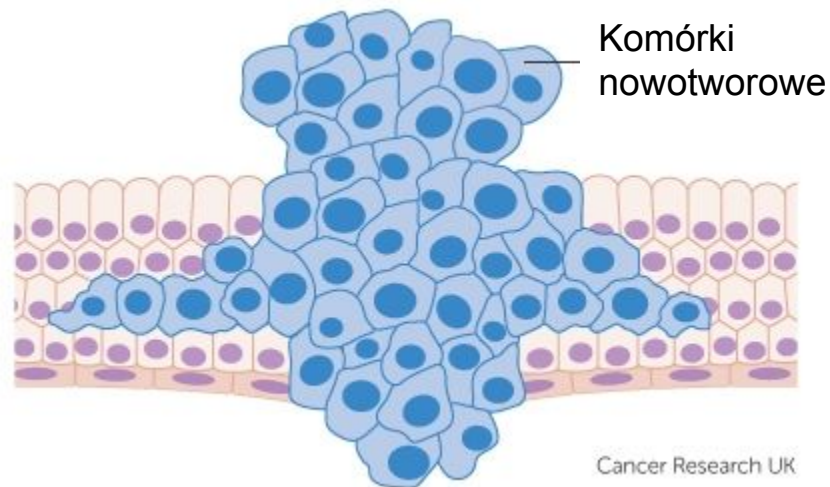
Plan prezentacji

Nowotwory złośliwe

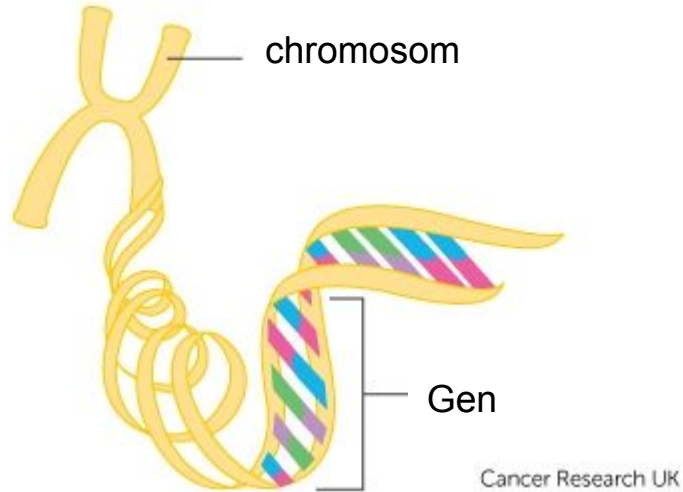

Cancer Research UK

Cancer Research UK

Skąd się bierze rak

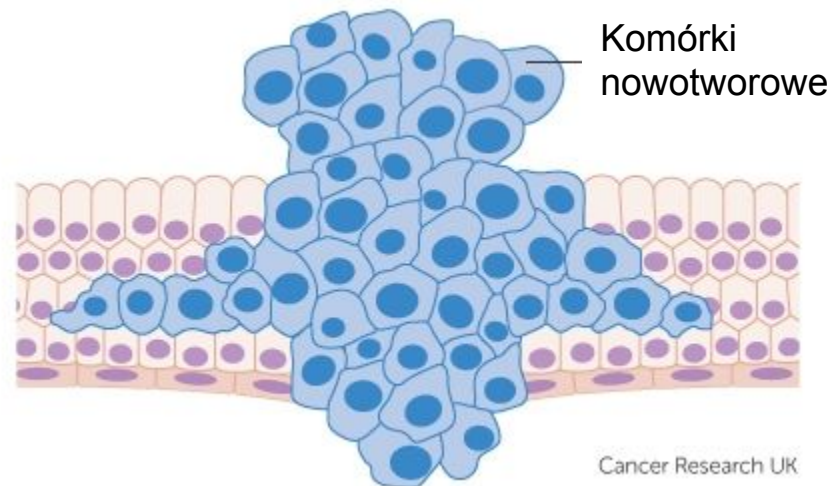
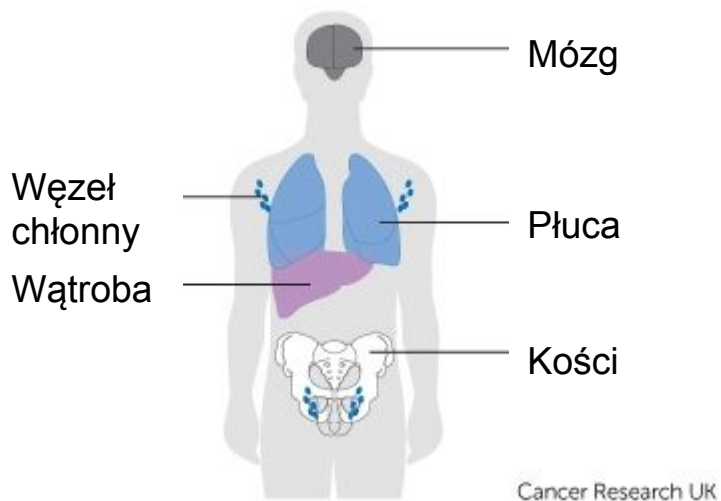
Czynniki powodujące raka:

A). wewnętrzne

B). zewnętrzne:

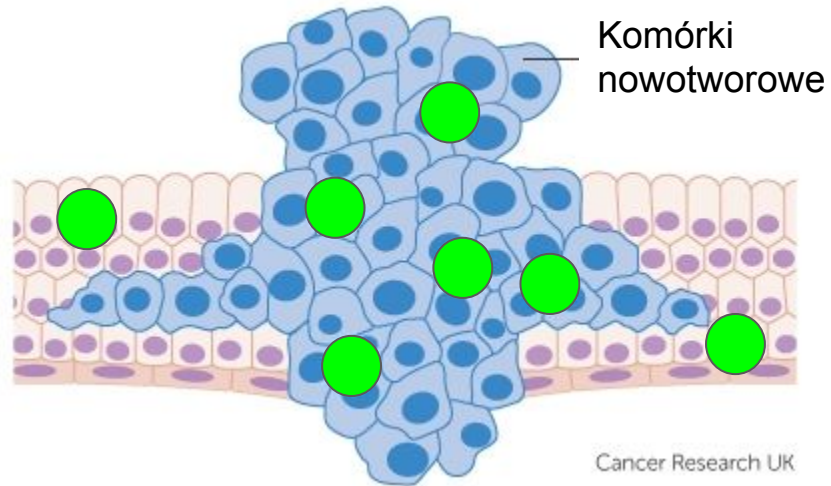
- palenie papierosów, smog;
- promieniowanie jonizujące;
- promieniowanie UV;
- substancje konserwujące;
- ...

Najczęstsze miejsca przerzutów

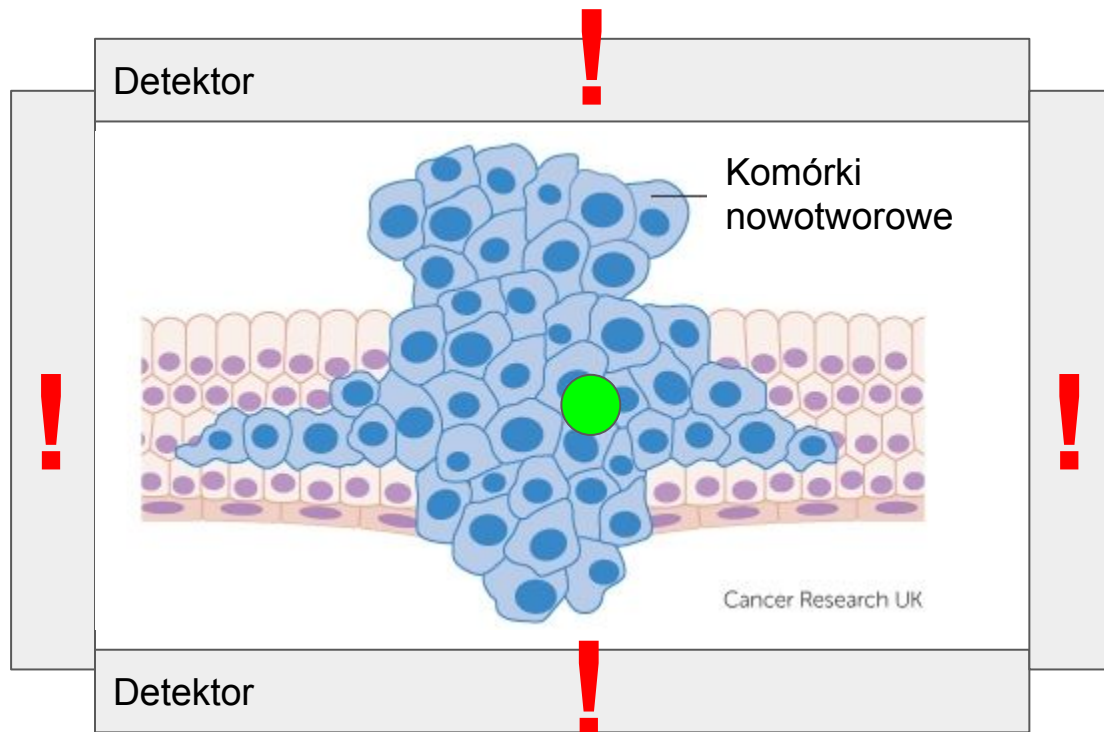

Nowotwory i ich metabolizm

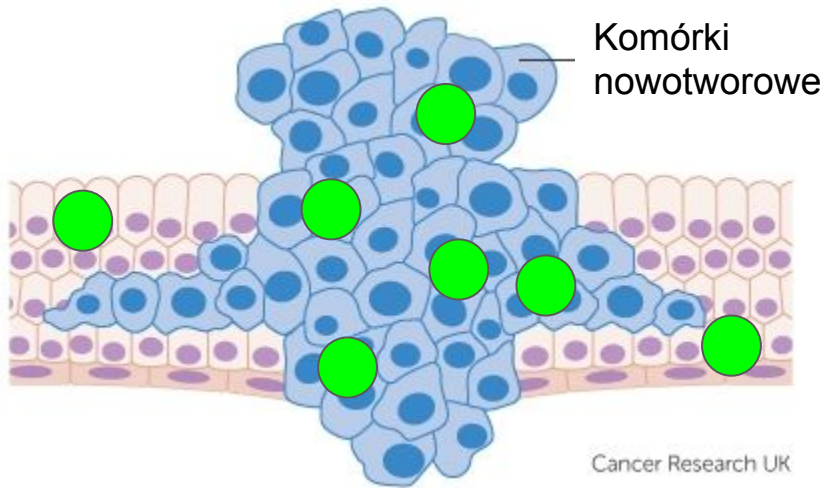
 - cukier

Medycyna nuklearna

Plan działania:

A). Znaleźć komórki nowotworowe

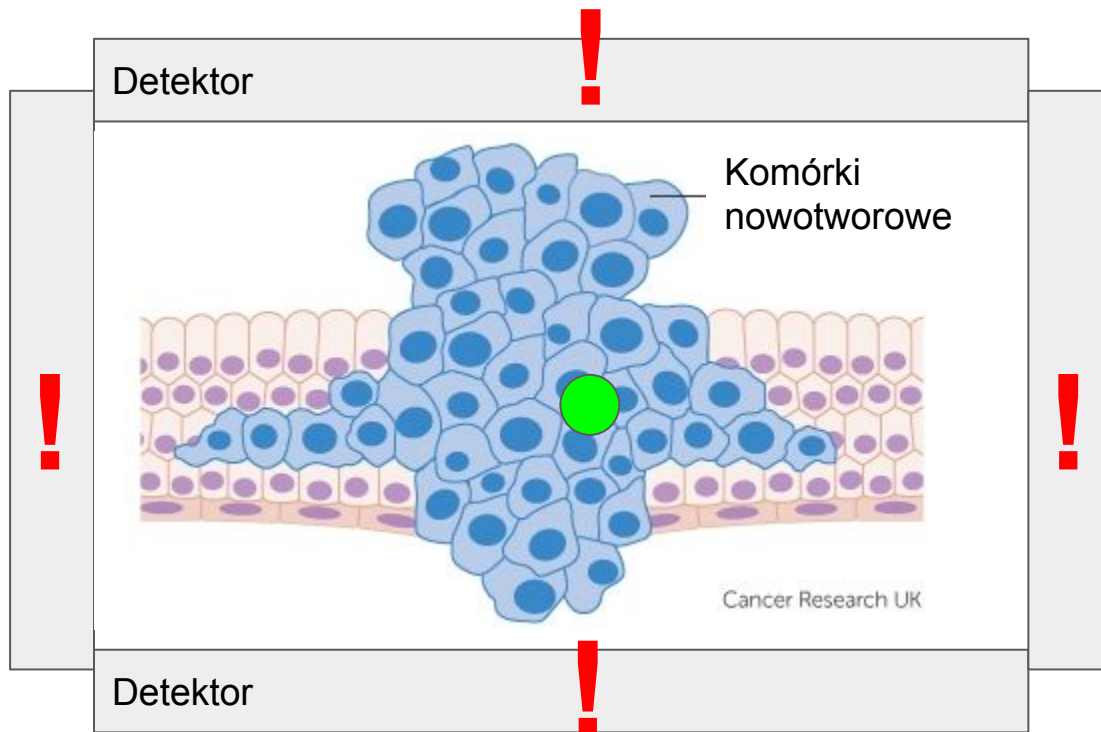
B). Zniszczyć komórki nowotworowe

Znajdowanie nowotworów

Zadanie 1:
dostarczyć cukier

Zadanie 2:
cukier musi wysłać
informację gdzie jest

Zadanie 3:
złapać informację i
odkryć miejsce wysyłki

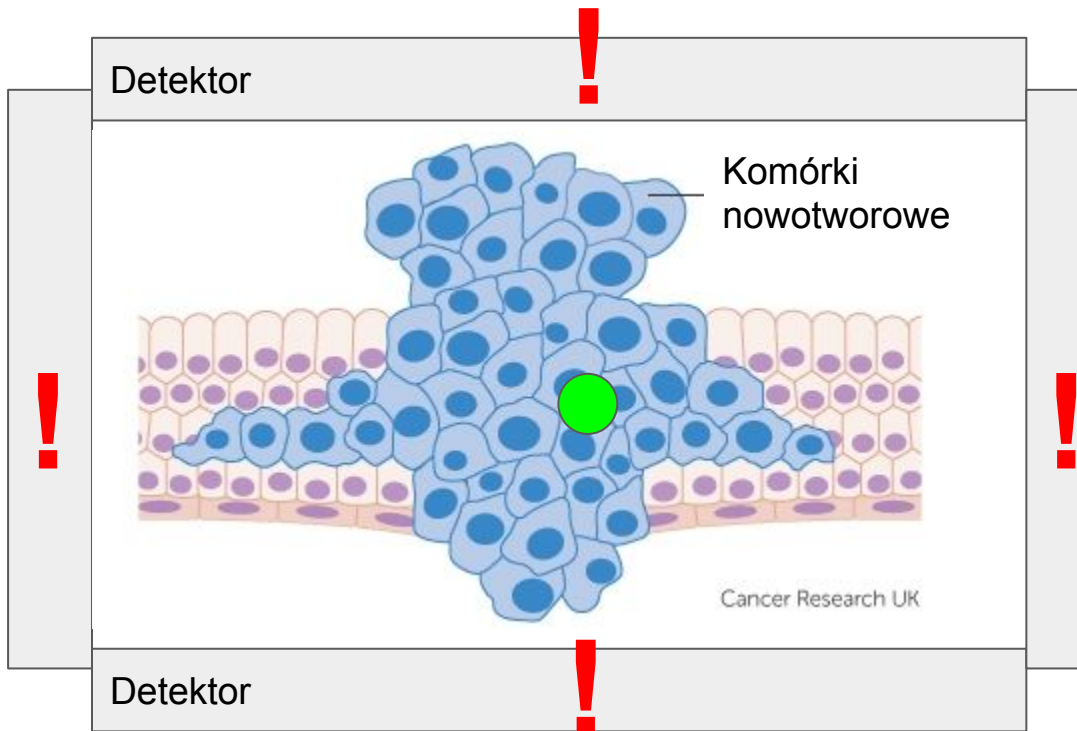
Znajdowanie nowotworów

Zadanie 1:
dostarczyć cukier

Odp: zadanie 1:
zastrzyk

Zadanie 2:
cukier musi wysłać
informację gdzie jest

Zadanie 3:
złapać informację i
odkryć miejsce wysyłki

Promieniotwórczość

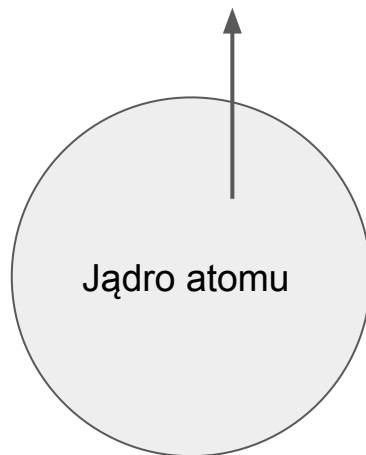
Lista podstawowa:

- Cząstki alfa
- Neutrony
- Protony
- Elektrony i pozytony
- Kwanty gamma / fotony

Promieniotwórczość

Lista podstawowa:

- Cząstki alfa
- Neutrony
- Protony
- Elektrony i pozytony
- **Kwanty gamma / fotony**

Kwanty gamma:

masa = 0

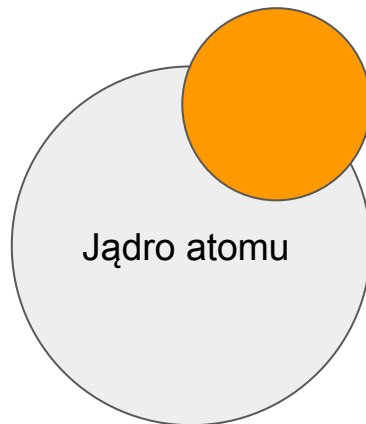
ładunek = 0

zasięg w ciele człowieka = metry
tym wyższy im wyższa energia

Promieniotwórczość

Lista podstawowa:

- Cząstki alfa
- Neutrony
- Protony
- **Elektrony i pozytony**
- Kwanty gamma / fotony

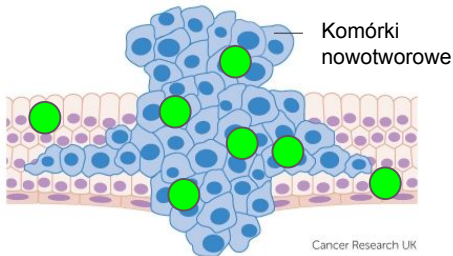
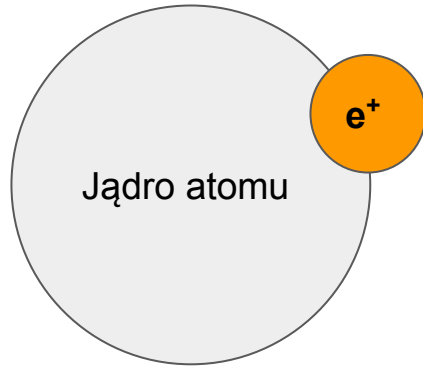
Elektrony / pozytony:
masa = $1.674927471 \times 10^{-27}$ kg
ładunek = -1 e / +1 e
zasięg w ciele człowieka = mm

masa protonu do elektronu ma się jak
4 słonie do dorosłego mężczyzny

UWAGA:
pozyton jest antycząstką elektronu

Rozpad Beta Plus (β^+)

$$p = n + e^+ + \nu_e$$

Pozytony:

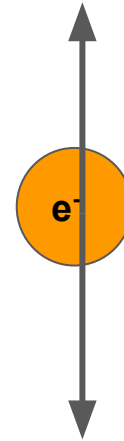
masa = $1.674927471 \times 10^{-27}$ kg

ładunek = +1 e

zasięg w ciele człowieka = mm

UWAGA:

pozyton jest antycząstką elektronu

e⁺ = pozyton

e⁻ = elektron

→ = kwant gamma γ

Znajdowanie nowotworów

Zadanie 1:
dostarczyć cukier

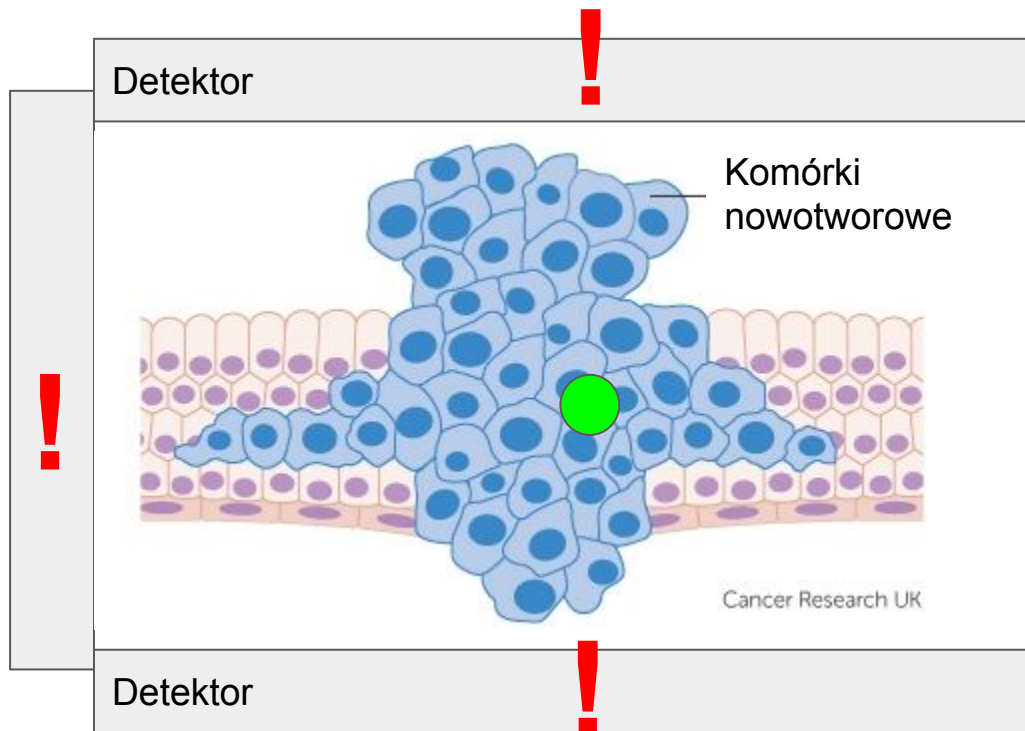
Odp: zadanie 1:
zastrzyk

Zadanie 2:
cukier musi wysłać
informację gdzie jest

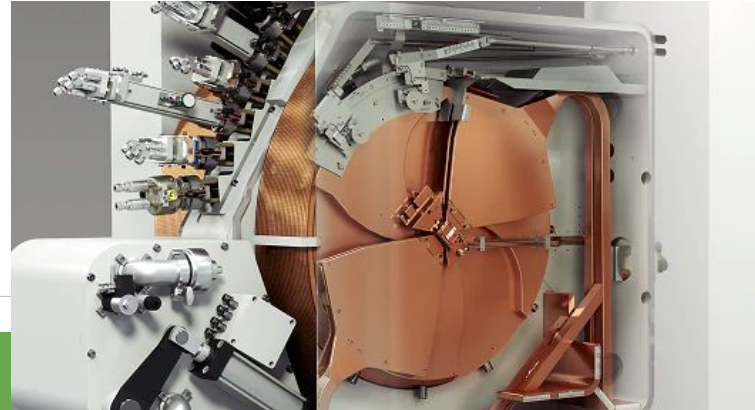
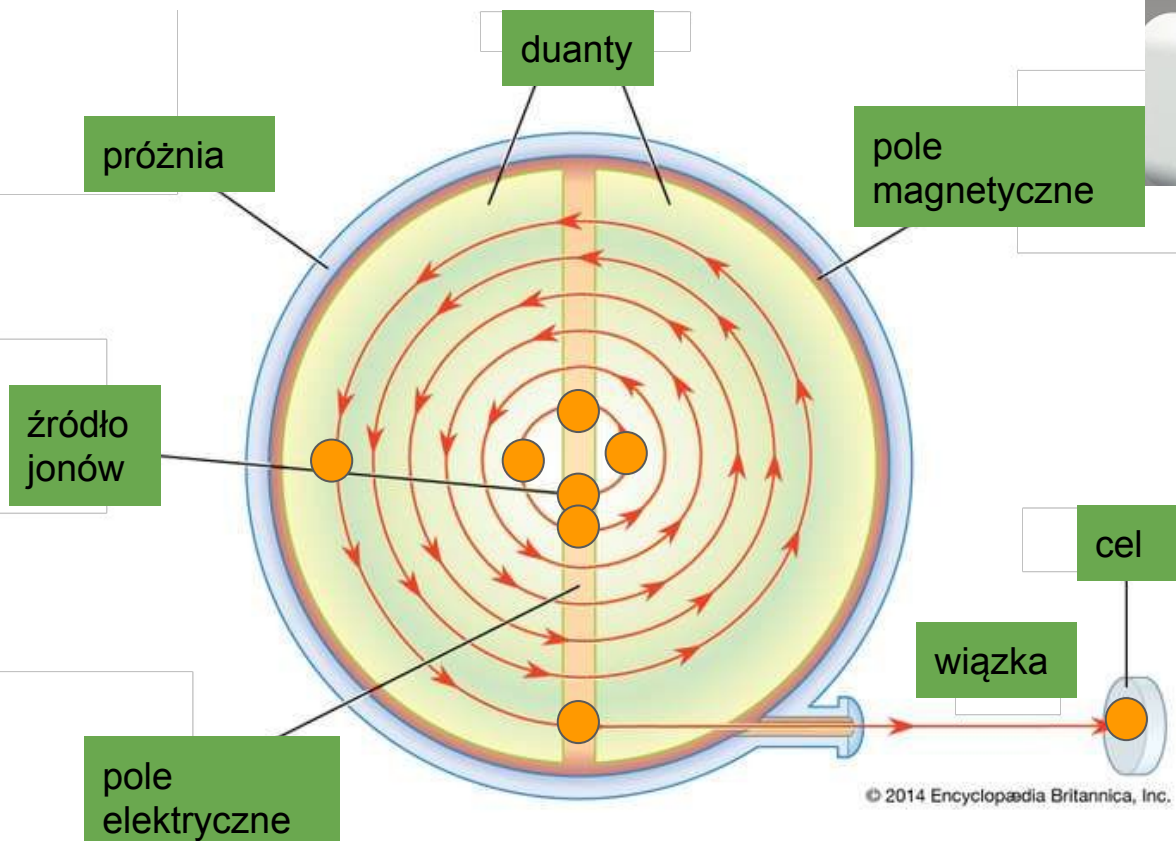
Odp: zadanie 2:
cukier musi rozpaść
się emitując pozyton

Zadanie 3:
złapać informację i
odkryć miejsce wysyłki

Ale jak zrobić cukier
emitujący
pozytony?!

Produkcja izotopów

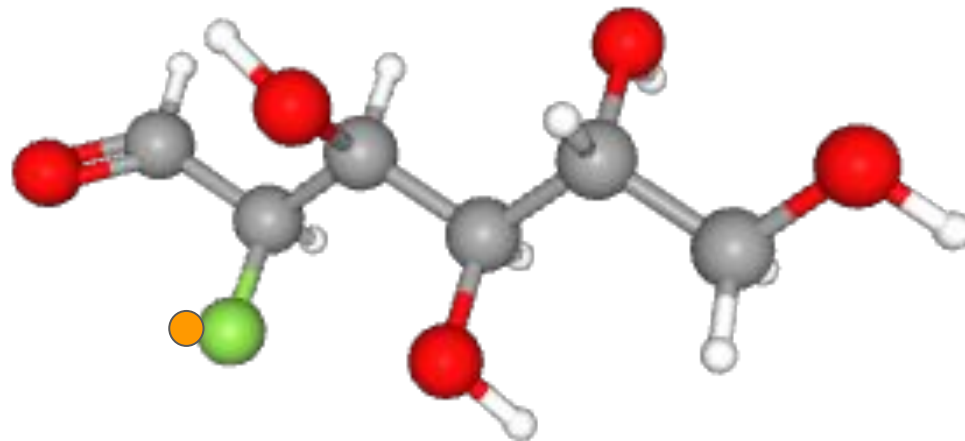
Źródło:
<https://www.gehealthcare.com/products/molecular-imaging/cyclotrons>

Roztwór: wody i fluoru
 H_2O i F

Cukier promieniotwórczy

 - cukier

Znajdowanie nowotworów

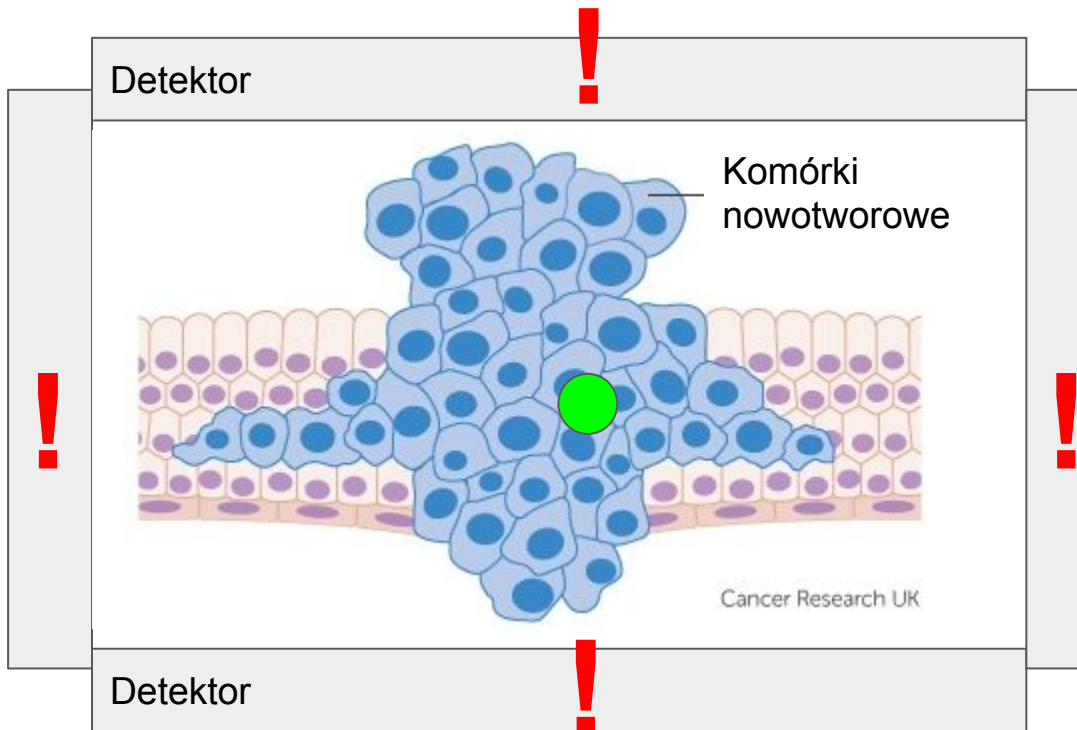
Zadanie 1:
dostarczyć cukier

Odp: zadanie 1:
zastrzyk

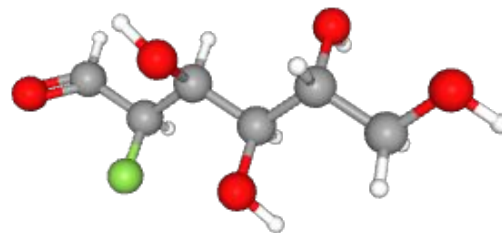
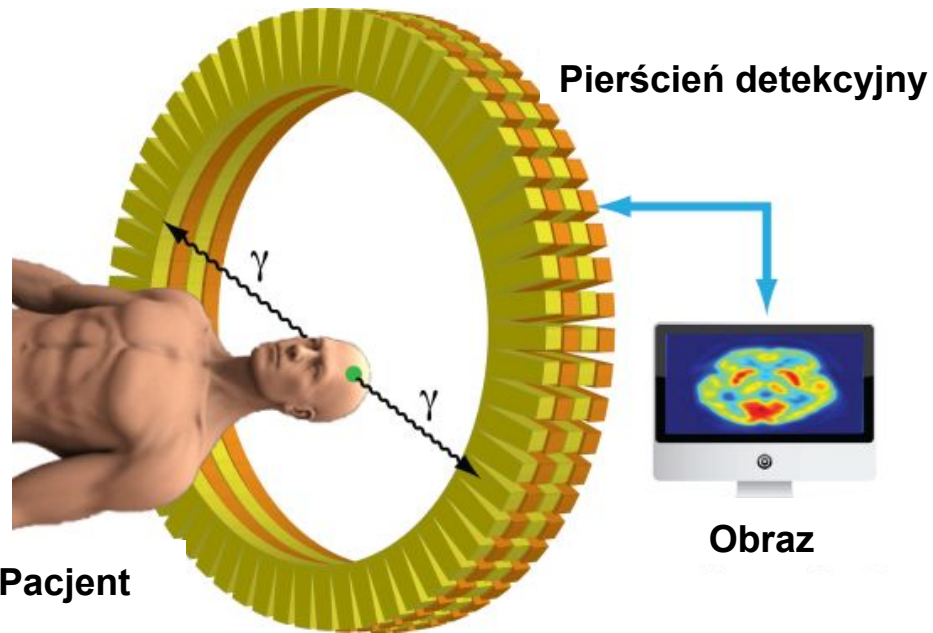
Zadanie 2:
cukier musi wysłać
informację gdzie jest

Odp: zadanie 2:
cukier musi rozpaść
się emitując pozyton

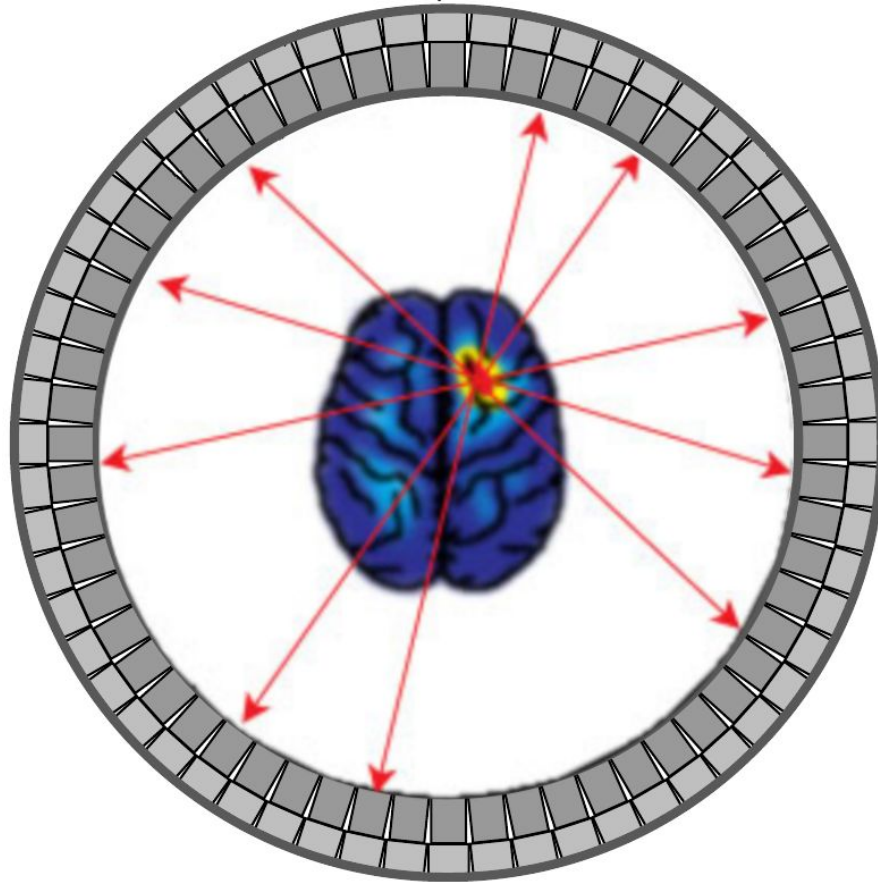
Zadanie 3:
złapać informację i
odkryć miejsce wysyłki

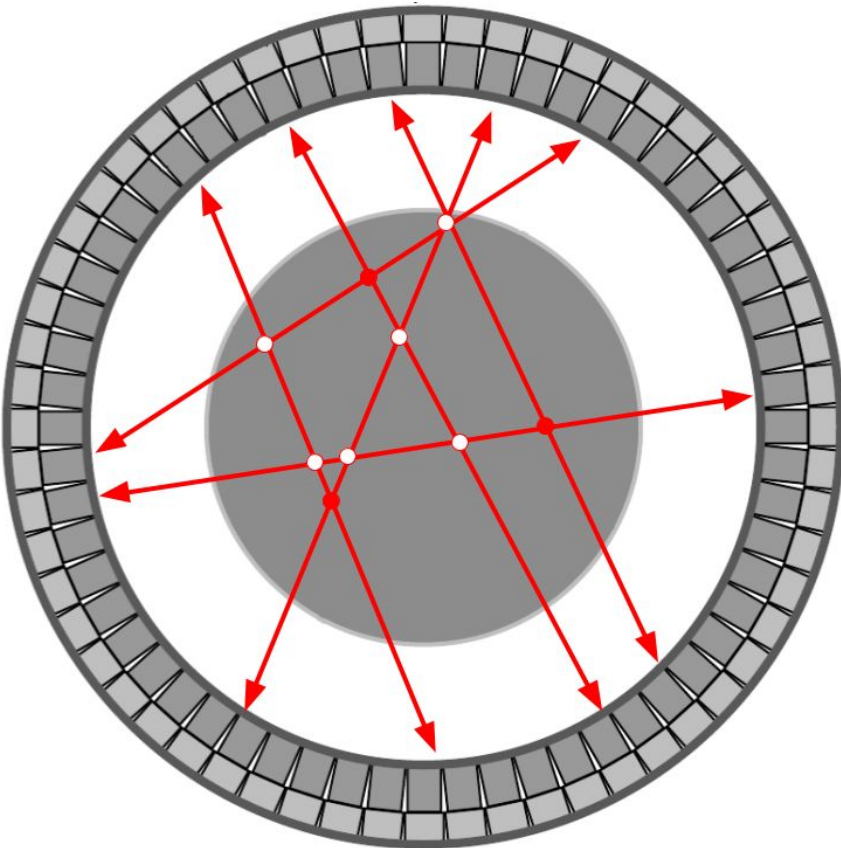
Zasada działania skanera Pozytonowo Emisyjnej Tomografii (PET)

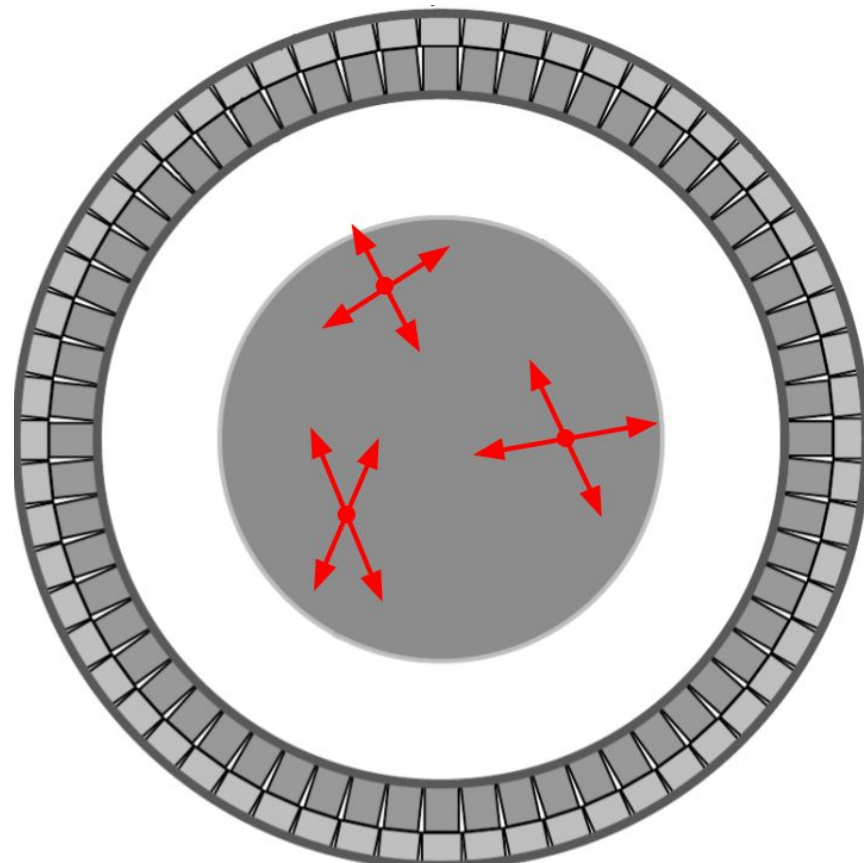
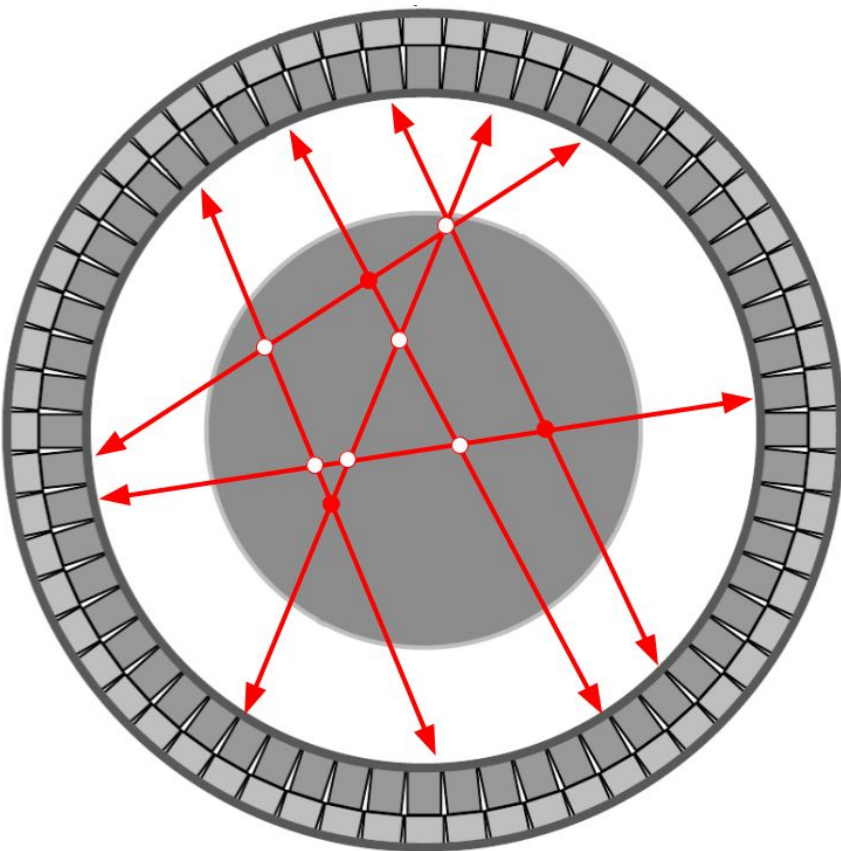
Obraz w PET

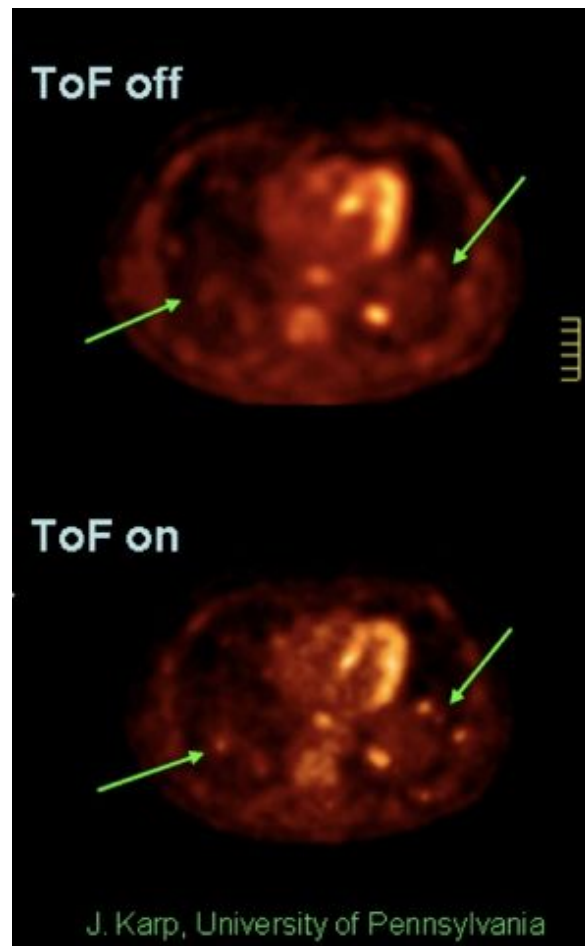
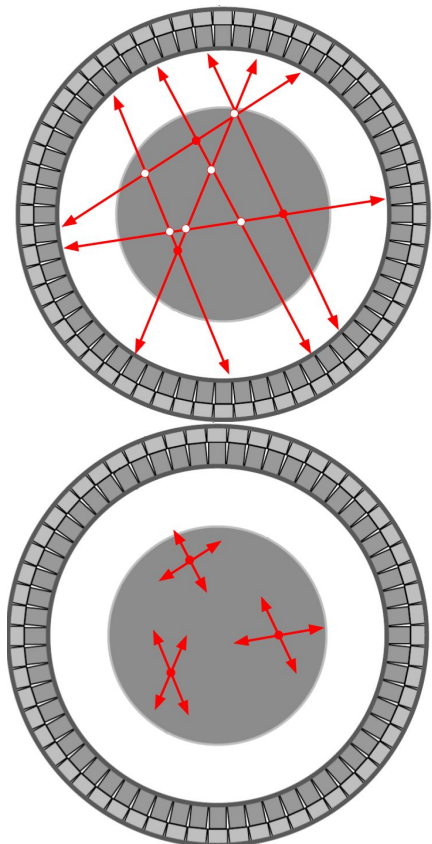
Metoda czasu przelotu

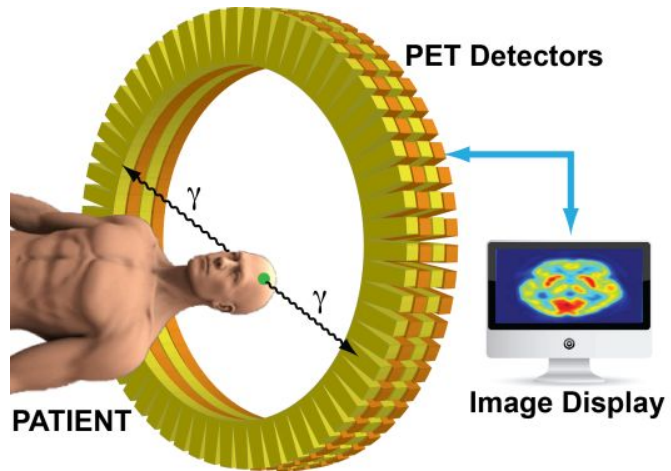
Metoda czasu przelotu

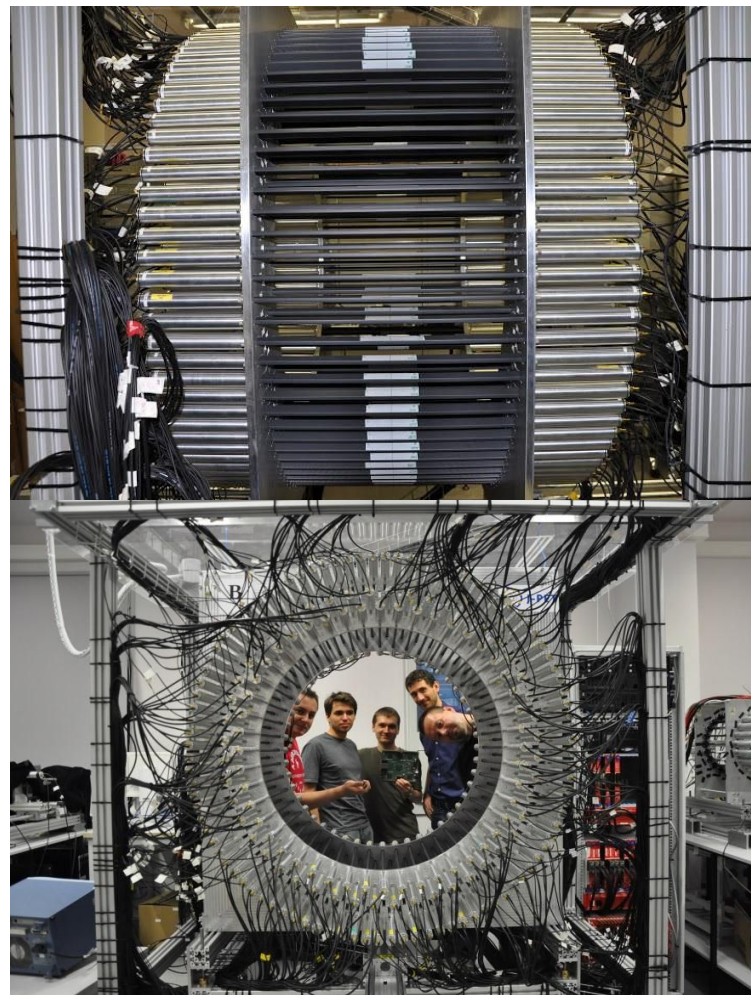
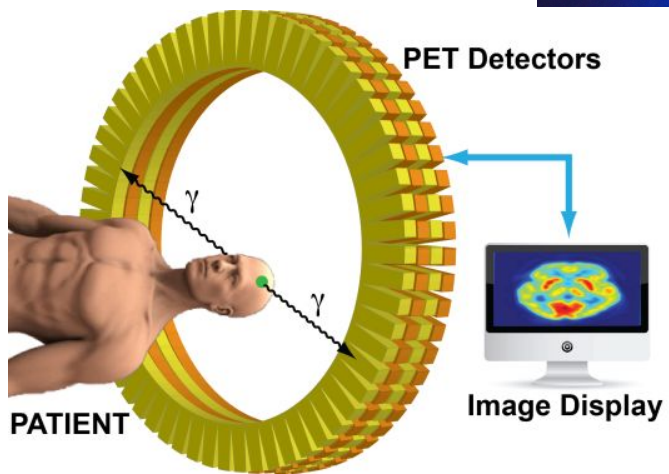
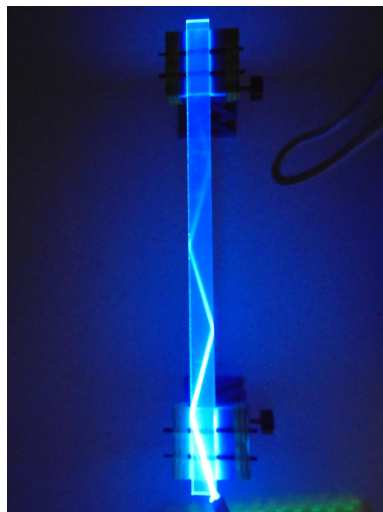
Metoda czasu przelotu

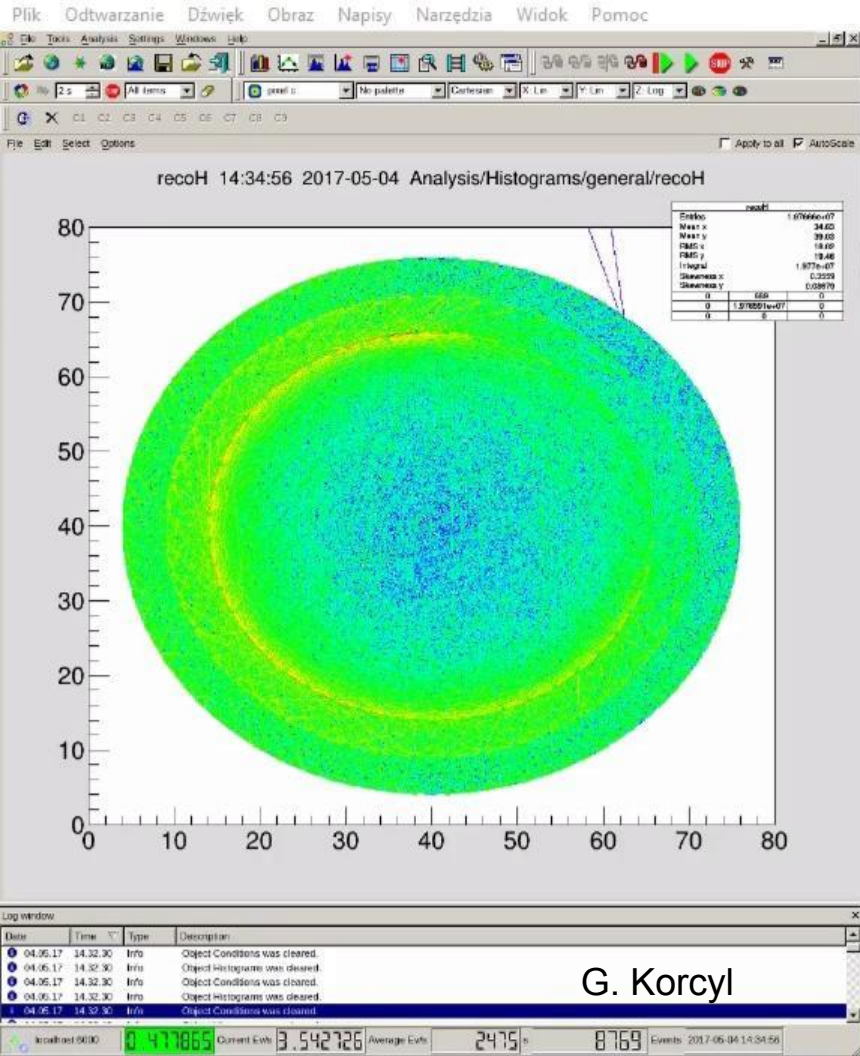

J-PET

J-PET

G. Korcyl

0 min 42 sec

Znajdowanie nowotworów

Zadanie 1:
dostarczyć cukier

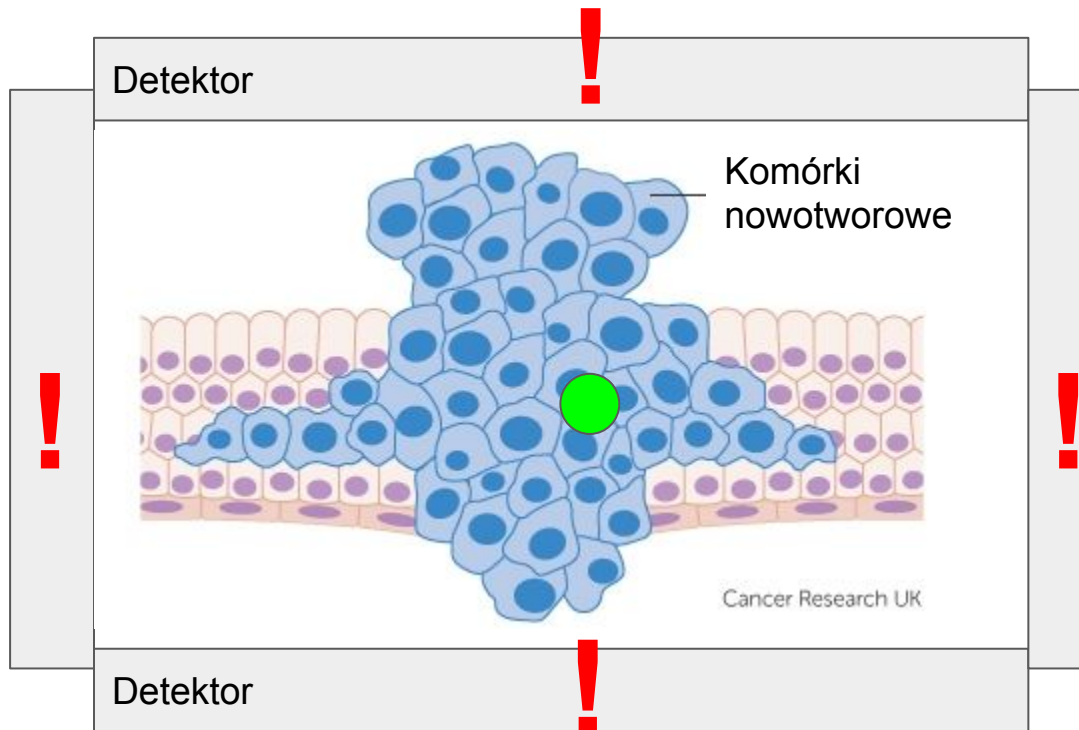
Odp: zadanie 1:
zastrzyk

Zadanie 2:
cukier musi wysłać
informację gdzie jest

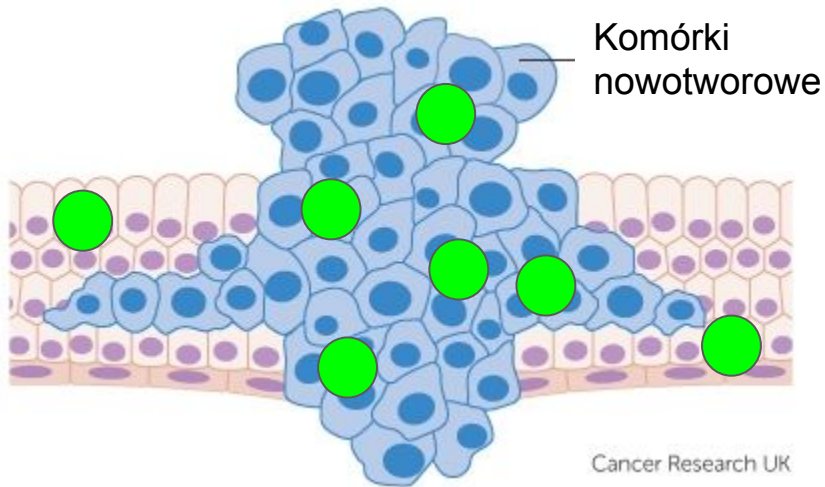
Odp: zadanie 2:
cukier musi rozpaść
się emitując pozyton

Zadanie 3:
złapać informację i
odkryć miejsce wysyłki

odp: zdanie 3:
używamy skanera
Pozytonowej
Emisyjnej Tomografii

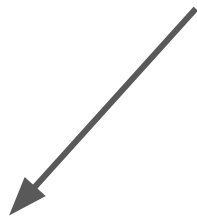
Plan działania:

A). Znaleźć komórki nowotworowe

B). Zniszczyć komórki nowotworowe

Leczenie nowotworów

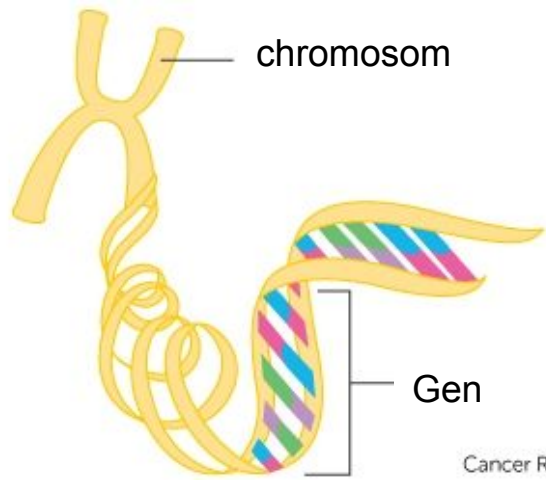
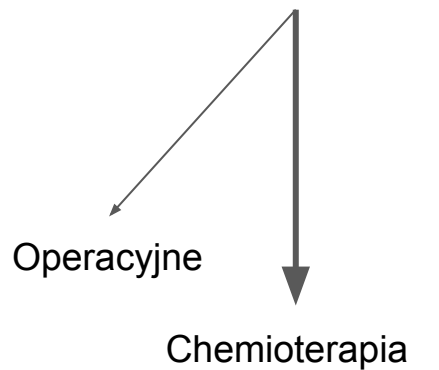

Operacyjne

<https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/lodz/wycieli-guza-pluc-nowa-metoda/y2gm08y>

Leczenie nowotworów

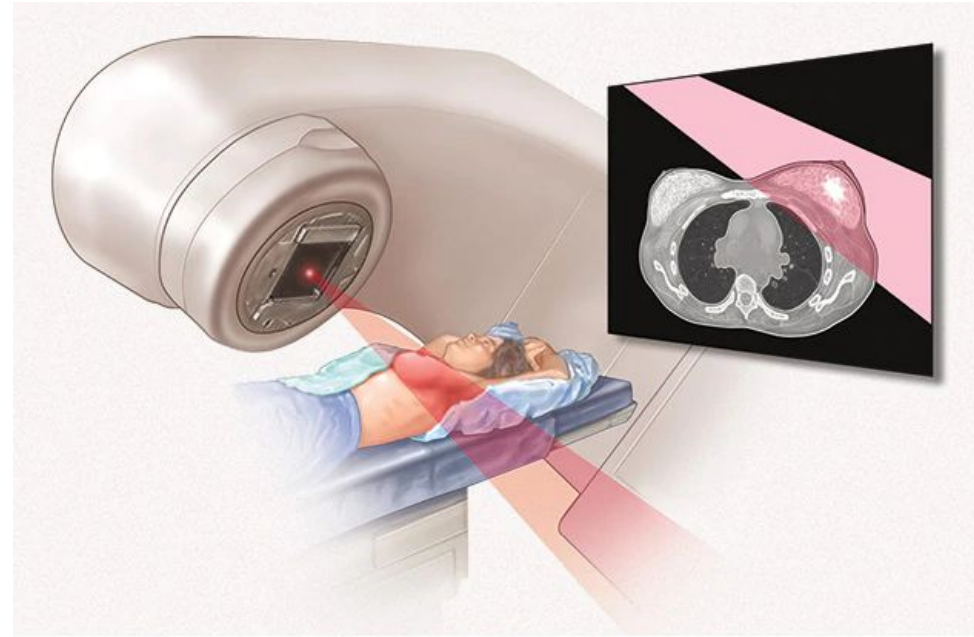
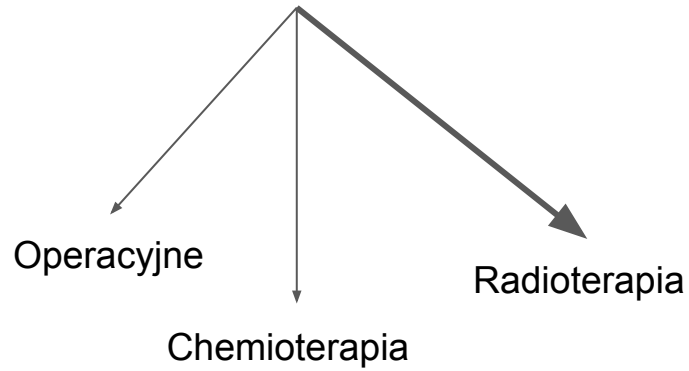

Cancer Research UK

<https://www.zwrotnikraka.pl/chemioterapia-jak-dziala/>

Leczenie nowotworów

© MAYO FOUNDATION FOR MEDICAL EDUCATION AND RESEARCH. ALL RIGHTS RESERVED.

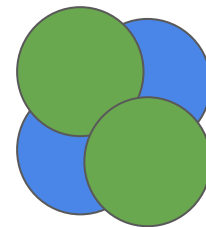
Radioterapia

Gamma

Neutrony

Protony

Terapia celowana

CyberKnife

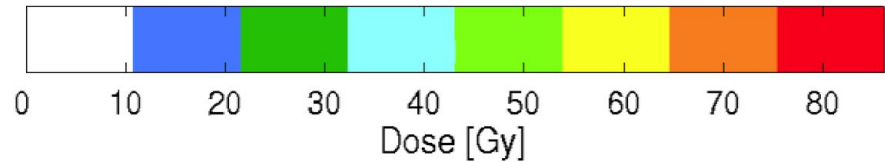
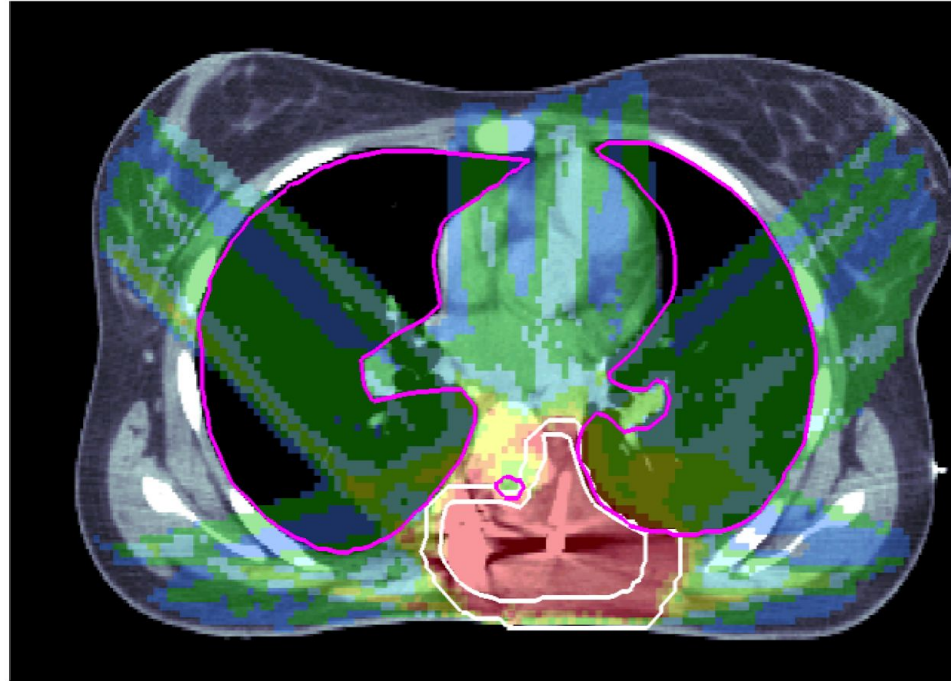
nóż z fotonów

Klasyczna radioterapia

INTENSITY MODULATED X-RAY

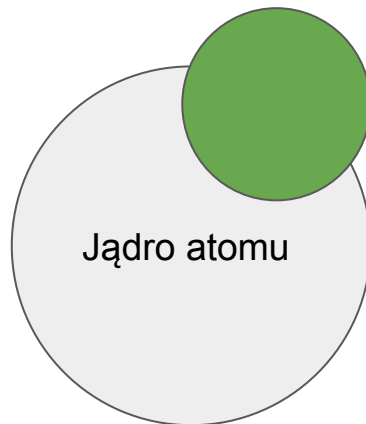

Cancers 2015, 7(1), 460-480;
<https://doi.org/10.3390/cancers7010460>

Promieniotwórczość

Lista podstawowa:

- Cząstki alfa
- Neutrony
- **Protony**
- Elektrony i pozytony
- Kwanty gamma / fotony

Protony:

masa = jak neutrony

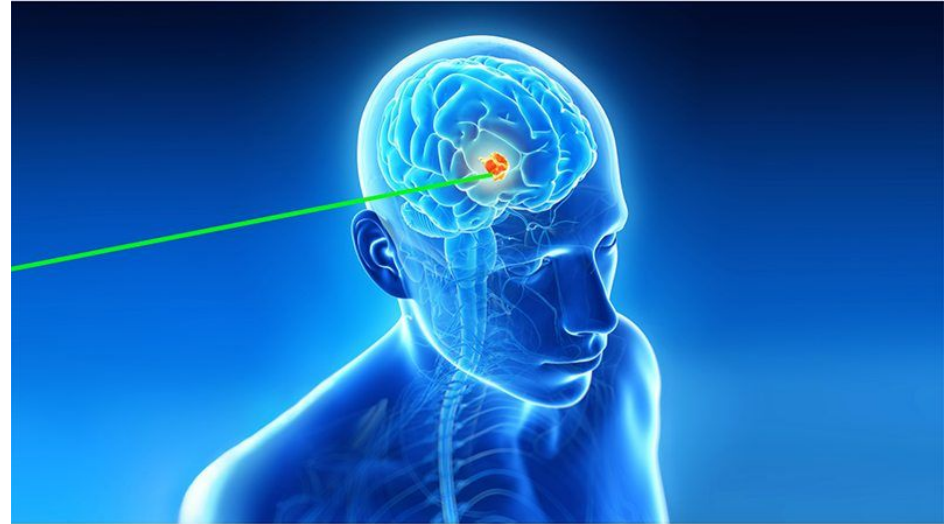
ładunek = +1e

zasięg w ciele człowieka = cm

UWAGA:

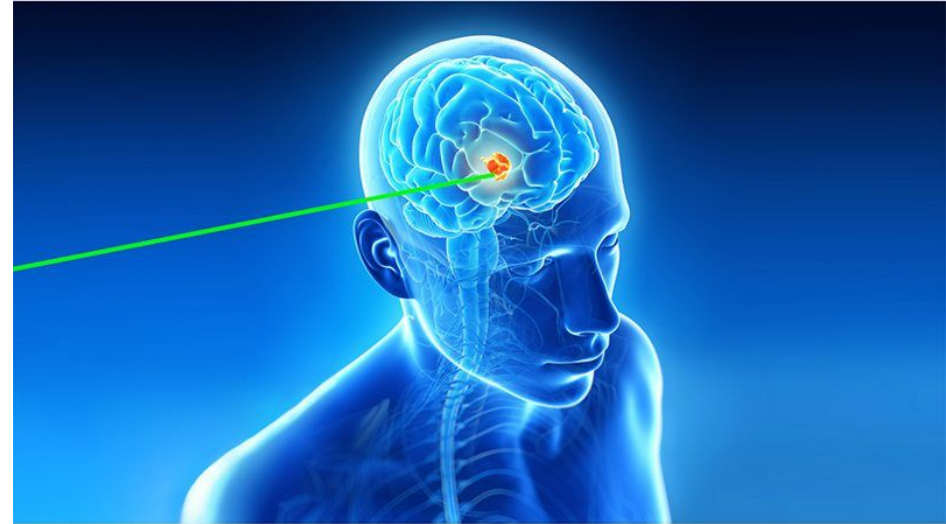
Deponuje najwięcej energii gdy ma małą prędkość

Terapia protonowa

<https://www.nurse.com/blog/2018/05/23/nurse-navigator-touts-proton-therapy-and-solid-rn-teams/>

Terapia protonowa

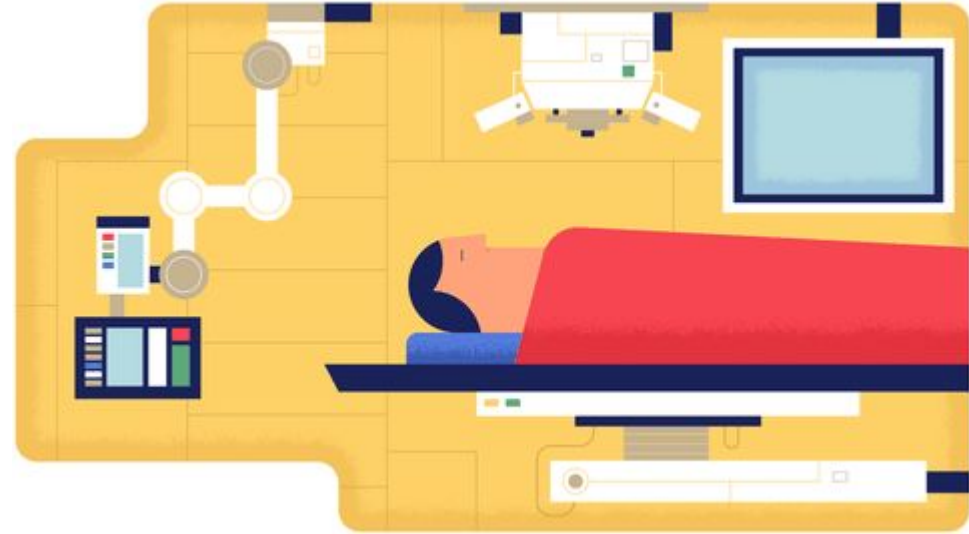

<https://www.nurse.com/blog/2018/05/23/nurse-navigator-touts-proton-therapy-and-solid-rn-teams/>

Terapia protonowa

Centrum Cyklotronowe
Bronowice, IFJ PAN, Kraków

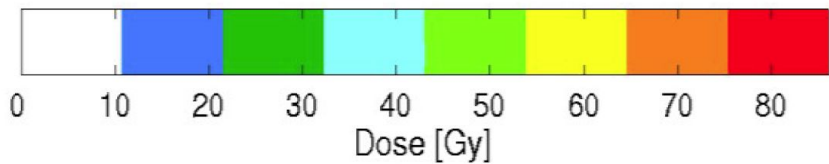
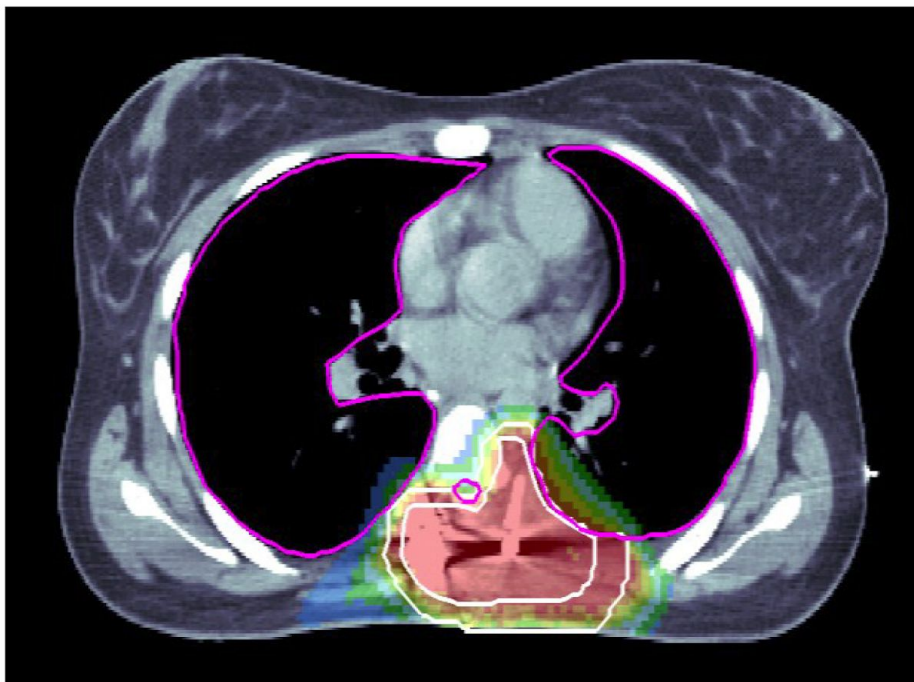
Terapia protonowa

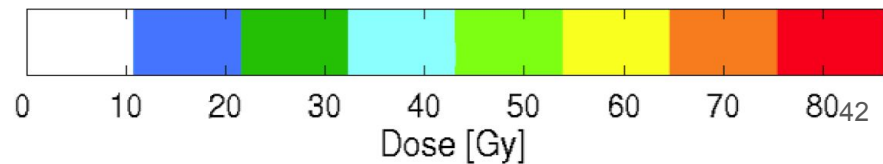
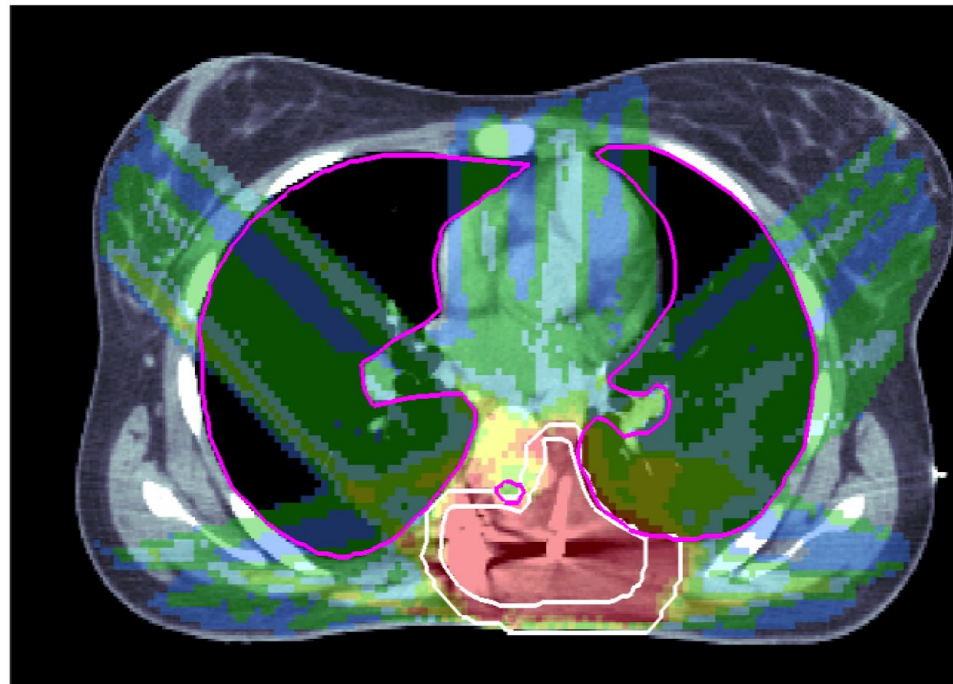
https://ccb.ifj.edu.pl/pl.przebieg_radioterapii_na_gantry.html

Terapia protonowa

PROTON

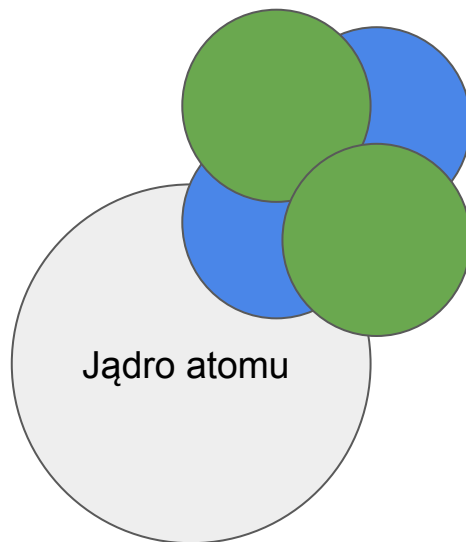
INTENSITY MODULATED X-RAY

Promieniotwórczość

Lista podstawowa:

- **Cząstki alfa**
- Neutrony
- Protony
- Elektrony i pozytony
- Kwanty gamma / fotony

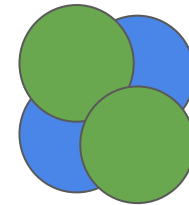
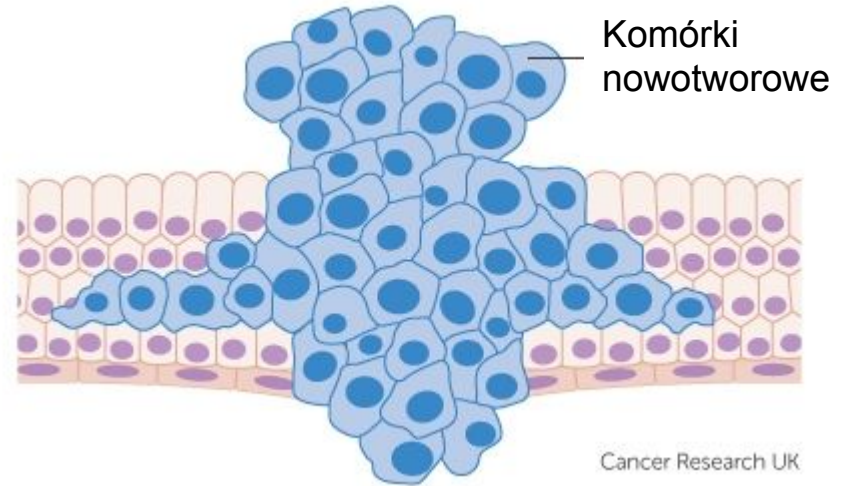
Cząstki alfa:
masa = 2 neutrony + 2 protony
ładunek = +2
zasięg w ciele człowieka = mm

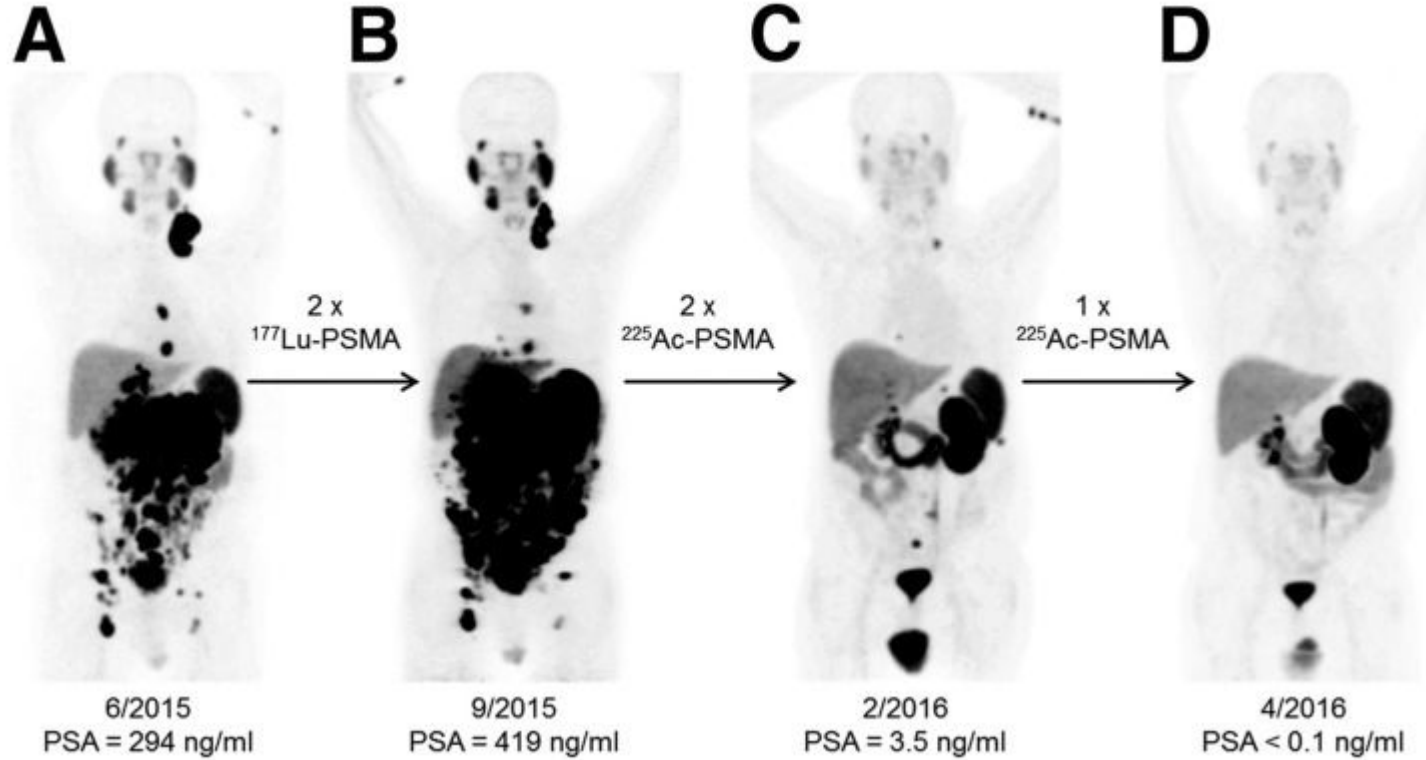
UWAGA:
bardzo groźne, są w stanie zniszczyć
całe komórki

Terapia celowana

Lista podstawowa:

- Kwanty gamma / fotony
- Neutrony
- Protony
- Elektrony i pozytony
- **Cząstki alfa**

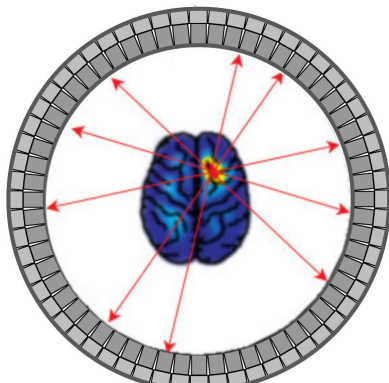
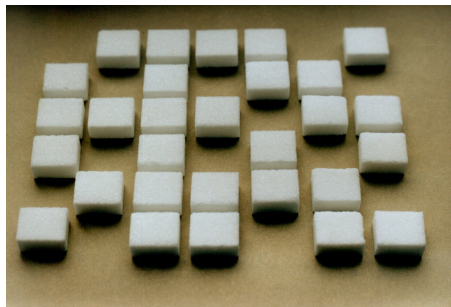

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6017877/>

Podsumowanie

- nowotwory złośliwe to komórki w ciele, powielające się w bardzo szybkim tempie, cały czas;
- medycyna nuklearna wykorzystuje promieniowanie jądrowe do wykrywania i leczenia nowotworów;
- skanery PET wykorzystują anihilację pozytonu i elektronu, izotopy emitujące pozytony są transportowane przez promieniotwórczy cukier;
- leczenie nowotworów może być wykonane poprzez naświetlanie ciała człowieka promieniowaniem;

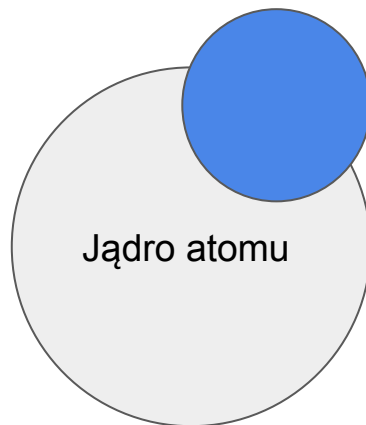
Dziękuję za uwagę

Promieniotwórczość

Lista podstawowa:

- Cząstki alfa
- **Neutrony**
- Protony
- Elektrony i pozytony
- Kwanty gamma / fotony

Neutrony:

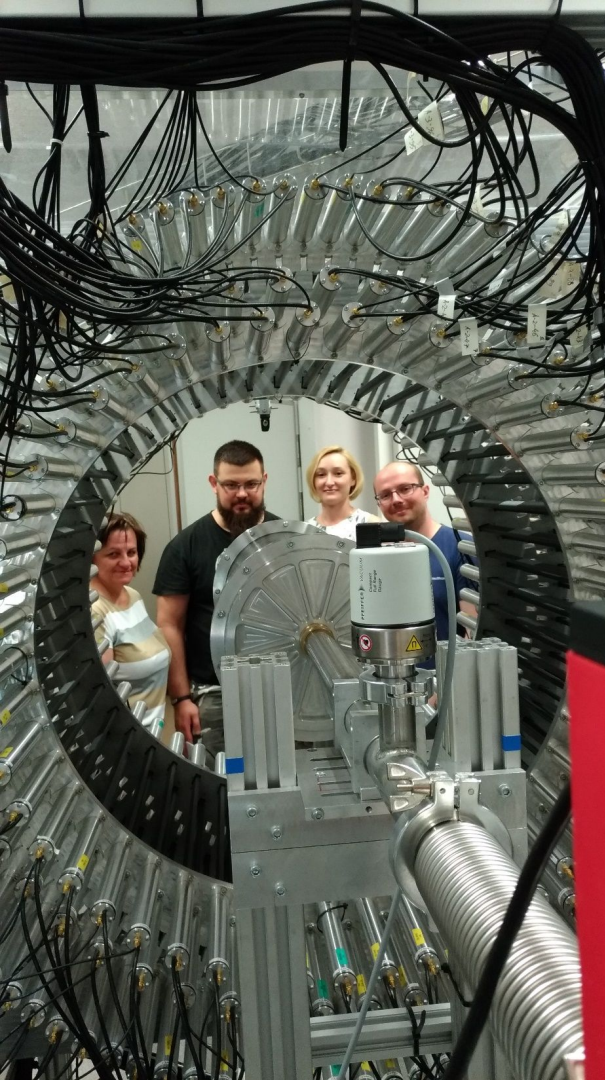
masa = $1.674927471 \times 10^{-27}$ kg

ładunek = 0

zasięg w ciele człowieka = cm

UWAGA:

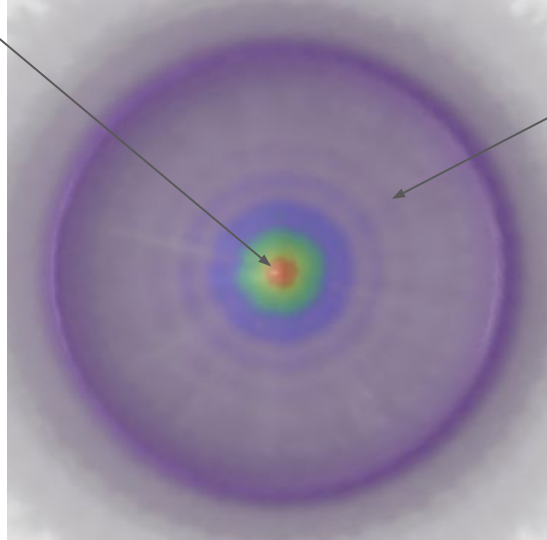
mogą prowadzić do reakcji jądrowych!

^{22}Na

próżnia

A. Gajos,
M. Muhsin

Obraz metabolizmu

